

Altruizm w opiniach i działaniach

- [Wprowadzenie](#)
- [Badanie 1](#)
- [Film](#)
- [Audiobook](#)
- [Badanie 2](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Fryderyk Nietzsche. Cytat za: Władysław Tatarkiewicz, *Historia filozofii. Filozofia XIX wieku i współczesna*, Warszawa 1968, s. 166.
- Źródło: Ewa Niekula, *Patologiczny altruizm, czyli piekło brukowane dobrocią*, 18.05.2020 r., dostępny w internecie: focus.pl [dostęp 5.11.2021 r.].

Źródło: Aleksandr Podvalny, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „Statystycznie rzecz biorąc”.

” Fryderyk Nietzsche

Altruizm jest egoizmem słabych.

Źródło: Fryderyk Nietzsche. Cytat za: Władysław Tatarkiewicz, *Historia filozofii. Filozofia XIX wieku i współczesna*, Warszawa 1968, s. 166.

Jak rozumiesz ten cytat? Czy zgadzasz się z myślą XIX-wiecznego filozofa? Czym tak naprawdę jest altruizm i jakie jest jego powiązanie z egoizmem? Zastanów się nad tym, zapoznając się z tym materiałem.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz altruizm i egoizm jako ludzkie postawy wobec innych.
- Wyjaśnisz powiązania altruizmu i egoizmu z innymi cechami człowieka.

- Przeanalizujesz błędy w identyfikowaniu postaw jako egoistyczne lub altruistyczne.

Dla zainteresowanych

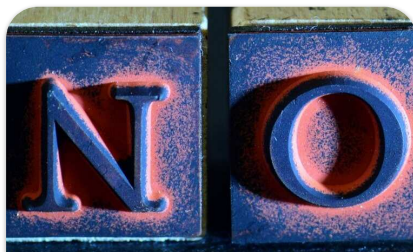
Badania opinii publicznej: historia, metody i ośrodki

Badanie opinii publicznej

Proces zmiany postaw

Asertywność

Badanie 1

Odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi. Wariant „trudno powiedzieć” wybierz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na żadną z pozostałych możliwości.

Ćwiczenie 1

Która z poniższych opinii jest bliższa twoim poglądom?

- ☐ Obecnie trzeba być bardziej wrażliwym i gotowym do pomocy innym ludziom.
- ☐ Obecnie trzeba bardziej koncentrować się na walce o swoje sprawy, nie zważając na innych.
- ☐ Trudno powiedzieć.

Oprac. na podst.: CBOS, *Altruizm w opiniach i działaniach*, „Komunikat z badań” nr 50/2020, Warszawa, kwiecień 2020, s. 1.

Porównaj swoją odpowiedź z propozycjami innych uczniów. Czy między waszymi odpowiedziami były duże rozbieżności?

Ćwiczenie 2

Rozważ następujące problemy.

Czy altruizm twoim zdaniem ma swoje korzenie w egoizmie, czy jest jego przeciwieństwem?

Jak myślisz: czy wrażliwość na los innych ludzi ma uwarunkowania w jednostkach, ich psychice, czy też zależy od stanu społeczeństwa, warunków, w jakich żyje większość ludzi?

Co twoim zdaniem może stanowić zachętę do poświęcania swojego czasu na działalność dla innych, a co może do tego zniechęcać?

Przedyskutuj swoje odpowiedzi z koleżankami i kolegami z klasy. Przeanalizuj, czy bardzo się różnicie w swoich odpowiedziach. Ustalcie wspólnie, z czego to wynika.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i zastanów się nad cechami człowieka, które łączą się z altruizmem, i tymi, które łączą się z egoizmem.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D16crpVAv>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału

Ćwiczenie 1

Stwórz mapę myśli, w której powiążesz cechy człowieka z altruizmem i egoizmem.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookiem. Zwróć uwagę, jak te same zachowania będą kwalifikowane (np. jako zachowania [altruistyczne](#) bądź niealtruistyczne) w zależności od kontekstu społecznego.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PMkiTSc51>

Egoizm i altruizm a typy stosunków społecznych

Maria Ossowska, badaczka etyki, socjolożka i psycholożka moralności, w swoim artykule, zatytułowanym *Egoizm i altruizm a typy stosunków społecznych*, rozważa, jak te dwie postawy wpływają na postrzeganie ludzi i ich działań. Czy zawsze jest tak, że czyny altruistyczne są dla nas wyjątkowe, a egoistyczne zawsze potępiamy? Oddajmy głos badaczce:

„Charakterystyka czynu altruistycznego nie jest dokładnie symetryczna w stosunku do charakterystyki czynu egoistycznego. Podczas gdy nie jesteśmy jeszcze skłonni mówić o egoizmie w wypadku, gdy ktoś świadomie realizuje dla siebie jakieś dobro, mówimy o nim dopiero wtedy, gdy tym postępowaniem narusza ze świadomością jakieś dobro cudze, o altruizmie jesteśmy skłonni mówić już wtedy, gdy ktoś czynnie zabiega o dobra cudze, nie wymagamy zaś, by to zabieganie było koniecznie połączone z ofiarą z dóbr własnych, z wyrzeczeniem. Innymi słowy, nie jest jeszcze egoistą ktoś, kto zabiega o własne dobro, byleby nie czynił tego z krzywdą innych, a wydaje się już altruistą, kto zabiega o cudze dobra nawet wtedy, gdy sam na tym nic nie traci. Tę niesymetrię należy prawdopodobnie zawdzięczać milcząco zaakceptowanemu założeniu, że zwyczajne jest u człowieka zabieganie o siebie i jeżeli zabiega o dobra cudze, to i tak dużo, i nie trzeba (...) żądać (...), by [móc] go nazwać altruistą, by te dobra były z jego własnymi w kolizji i by tę kolizję rozstrzygał na swoją niekorzyść. W tym ostatnim wypadku byłby altruistą w jakimś mocniejszym sensie, ale o czynie altruistycznym mówiłoby się i w sensie słabszym.

Tak jak (...) w wypadku czynów egoistycznych, nie jest rzeczą obojętną dla kwalifikowania jakiegoś działania jako działania altruistycznego, stosunek, w jakim pozostają osoby w działaniu tym zaangażowane. Gdy rodzice dzieciom przygotowują choinkę, gdy ci sami rodzice starają się dla nich o najlepszą szkołę, o wakacje spędzone w jak najbardziej zdrowotnym klimacie, nie nazwie się ich zachowania altruistycznym, chociaż zabiegają o dobra cudze i (...) to zabieganie połączone było z jakąś ofiarą. Podobnie nie powie się na ogół, że spełnia czyn altruistyczny przyjaciel, który wyrabia przyjacielowi posadę, albo kochanek, który wybiera w sklepie upominek dla ukochanej, choćby dla kupna tego prezentu miał przez trzy dni nie jeść obiadu. Tak jak w wypadku stosunków bezosobistych, stosunków kupieckich, o których była mowa poprzednio, nikt się niczyjej względności nie spodziewał, uważając za całkowicie naturalne, że każdy dba o siebie, tak tutaj usłyszelibyśmy prawdopodobnie, że cytowane zachowania rodziców w stosunku do dzieci, przyjaciela w stosunku do przyjaciela, czy kochanka w stosunku do kochanki, rozumieją się same przez się.

W świetle uwag powyższych można by powiedzieć, że im bliższy uczuciowy stosunek między ludźmi, tym łatwiej między nimi o czyn egoistyczny, a tym trudniej o altruistyczny. Tereny, na których mamy najczęstsze okazje do czynów altruistycznych, nie pokrywają się (...) z terenami, na których szczególnie łatwo przejawić swój egoizm. Formułując w innych jeszcze słowach tę samą myśl, można by powiedzieć, że czyn egoistyczny polega na przenoszeniu na ludzi sobie bliskich tego stosunku, jaki łączy ludzi w stosunkach bezosobistych, bądź też osobistych, ale wrogich, podczas gdy w czynie altruistycznym przenosimy stosunki, jakie nas łączą z ludźmi uczuciowo bliskimi bądź na ludzi, z którymi nie łączą nas żadne węzły emocjonalne, bądź na ludzi, z którymi znajdujemy się w otwartym konflikcie”.

Źródło cytatów: Maria Ossowska, *Egoizm i altruizm a typy stosunków społecznych*, „Przegląd Socjologiczny” 1947, t. 9, nr 1–4, s. 63–72; bazhum.muzhp.pl [online, dostęp 21.01.2022].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Altruizm to postępowanie moralne, a egoizm – niemoralne. To wynika z analiz tych pojęć dokonanych przez Marię Ossowską.	☐	☐
W czynie altruistycznym przenosimy stosunki, jakie nas łączą z ludźmi uczuciowo bliskimi, na ludzi, z którymi nie łączą nas żadne więzy emocjonalne, bądź na tych, z którymi znajdujemy się w otwartym konflikcie.	☐	☐
Aby ocenić jako egoistyczne działanie człowieka, nie wystarczy wskazać, że zabiega on o własne dobro.	☐	☐
Im bardziej kogoś kochamy, tym łatwiej nam dokonywać wobec tej osoby czynów altruistycznych.	☐	☐
Dla kwalifikacji działania człowieka wobec innego człowieka jako działania altruistycznego ma znaczenie typ stosunku społecznego, jaki między nimi zachodzi, a dla kwalifikacji tego działania jako egoistycznego nie ma on znaczenia.	☐	☐
Asymetria między pojęciami egoizm i altruizm wyraża się w tezie: nie jest jeszcze egoistą ktoś, kto zabiega o własne dobro, jeśli nie czyni tym zabiegiem krzywdy innym ludziom, a wydaje się już altruistą ktoś, kto zabiega o cudze dobro, nawet jeśli przy tym nic nie traci.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” Ewa Niekula

Patologiczny altruizm, czyli piekło brukowane dobrocią

[Oto przykłady osób, które w swoich działaniach powołują się na postawę altruistyczną:] Żona alkoholika, która w przypiływie współczucia daje mu kolejną butelkę wódki, (...) człowiek prowadzący we własnym mieszkaniu przytułek dla bezdomnych kotów, pracoholiczka, anorektyczka, terrorysta-samobójca, a nawet żołnierz, który po powrocie z wojny nie przestaje się obwiniać, że spośród kilku przyjaciół z oddziału przeżył tylko on.

Źródło: Ewa Niekula, *Patologiczny altruizm, czyli piekło brukowane dobrocią*, 18.05.2020 r., dostępny w internecie: focus.pl [dostęp 5.11.2021 r.].

Zdaniem Marii Ossowskiej altruista to człowiek, który stara się o cudze dobro, nawet jeśli nic przy tym nie traci. Na podstawie tekstu źródłowego uzasadnij tezę, że czasami zachowania, które wydają się altruistyczne, wcale takie nie są.

Słownik

altruizm

postawa, zachowanie polegające na działaniu na korzyść innych; gotowość do poświęceń

egoizm

nadmierna miłość do siebie, stawianie dobra własnego przed dobrem innych jednostek czy grupy niezależnie od okoliczności; nieliczenie się ze zdaniem i interesem innych

Badanie 2

Weź pod uwagę dotychczasowe rozważania z Badania 1, wykonanych ćwiczeń oraz przedstawionych materiałów i ponownie odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi. Wariant „trudno powiedzieć” wybierz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na inną możliwość.

Ćwiczenie 1

Która z poniższych opinii jest bliższa twoim poglądom?

- ☐ Obecnie trzeba być bardziej wrażliwym i gotowym do pomocy innym ludziom.
- ☐ Obecnie trzeba bardziej koncentrować się na walce o swoje sprawy, nie zważając na innych.
- ☐ Trudno powiedzieć.

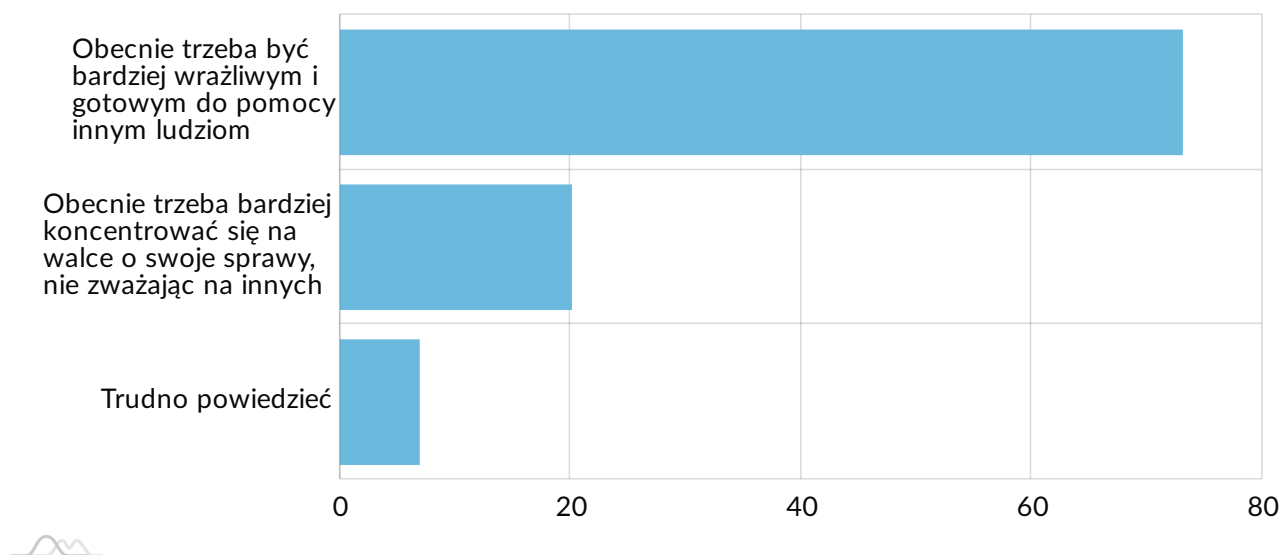
Oprac. na podst.: CBOS, *Altruizm w opiniach i działaniach*, „Komunikat z badań” nr 50/2020, Warszawa, kwiecień 2020, s. 1.

Porównanie sondaży i wyników badań

Ćwiczenie 2

Przeanalizuj różnice w procentowych rozkładach odpowiedzi na pytanie sondażowe zadane przez CBOS i w badaniach w twojej klasie.

Która z poniższych opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

Oprac. na podst.: CBOS, *Altruizm w opiniach i działaniach*, „Komunikat z badań” nr 50/2020, Warszawa, kwiecień 2020, s. 1.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

W pierwszym kroku porównaj odpowiedzi z badań zrealizowanych przez CBOS na ogólnopolskiej próbie dorosłych Polaków z odpowiedziami twojej klasy udzielonymi w Badaniu 1. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Czy jako grupa różnicie się czymś od społeczeństwa polskiego jako całości? Co uzasadnia te różnice?

W drugim kroku porównaj odpowiedzi z obu sondaży przeprowadzonych w klasie. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Czy refleksja nad pytaniami po pierwszym sondażu oraz treści zamieszczonych materiałów mogły wpłynąć na zmianę wskazań części z was? Jeśli tak, przedstaw, których wskazań, i uzasadnij dlaczego. Jeśli nie, również uzasadnij.

Dla nauczyciela

Autorka: Paulina Wierzbińska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Altruizm w opiniach i działaniach

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Człowiek i społeczeństwo.

Uczeń:

3) charakteryzuje role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych; analizuje zasady wzajemności, zaufania i pomocy.

Zakres rozszerzony

I. Człowiek w społeczeństwie.

Uczeń:

3) wyjaśnia, czym jest postawa oraz przedstawia uwarunkowania procesu kształtowania i zmiany postaw.

VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna.

Uczeń:

2) wyjaśnia – z wykorzystaniem wyników badań społecznych – jak powstaje i jakie znaczenie dla społeczeństwa obywatelskiego ma kapitał społeczny i zaufanie; przedstawia, jak codzienne zachowania sprzyjają budowaniu kapitału społecznego lub go niszczą.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje altruizm i egoizm jako ludzkie postawy wobec innych;
- wyjaśnia powiązania altruizmu i egoizmu z innymi cechami człowieka;
- analizuje błędy w identyfikowaniu postaw jako egoistyczne lub altruistyczne.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego;
- badanie sondażowe.

Formy pracy:

- praca indywidualna;

- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Altruizm w opiniach i działaniach” i celów zajęć.
2. Dyskusja dotycząca zagadnień poruszanych w e-materiale. Uczniowie odpowiadają na pytania zawarte w sekcji „Wprowadzenie”, korzystając z własnej wiedzy. Jeśli jest to konieczne, nauczyciel naprowadza na odpowiedzi.

Faza realizacyjna:

1. Zalogowany na platformie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej (lub za pomocą rzutnika) pytanie sondażowe z sekcji „Badanie 1”. Uczniowie na telefonach komórkowych lub tabletach logują się do systemu, dołączają do lekcji i przystępują do odpowiedzi na zadane pytanie. Nauczyciel, korzystając ze swojego panelu użytkownika, wyświetla zestawienie odpowiedzi uczniów. Chętne osoby mogą uzasadnić swój wybór.
2. Podział klasy na grupy. Każdy zespół rozważa problemy przedstawione w ćwiczeniu 2 w sekcji „Badanie 1”. Następnie reprezentanci grup przedstawiają efekty pracy, które są wspólnie dyskutowane przez uczniów.

3. Praca z materiałem zamieszczonym w sekcji „Film”. Uczniowie zapoznają się z treścią materiału, a potem w parach wykonują polecenia. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.
4. Uczniowie zapoznają się z treścią audiobooka, zapisują problemy i pytania z nią związane. Następnie prowadzą dyskusję, która pozwala lepiej zrozumieć poruszaną tematykę. Na końcu przystępują do rozwiązywania zadań w sposób indywidualny.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie ponownie odpowiadają na pytanie sondażowe postawione na wcześniejszym etapie zajęć (w sekcji „Badanie 2”). Wyniki są wyświetlone na tablicy interaktywnej.
2. Podział na grupy. Każda z nich wykonuje ćwiczenie 2 w sekcji „Badanie 2”. Uczniowie porównują wyniki sondażu przeprowadzonego przez CBOS oraz wyniki badań przeprowadzonych w klasie. Przedstawiciele zespołów prezentują odpowiedzi, które są wspólnie omawiane i porównywane.
3. Omówienie przebiegu zajęć, przedstawienie mocnych i słabych stron pracy zespołów i przekazanie informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- CBOS, *Altruizm w opiniach i działaniach*, „Komunikat z badań” nr 50/2020, Warszawa, kwiecień 2020.
- Maria Ossowska, *Egoizm i altruizm a typy stosunków społecznych*, „Przegląd Socjologiczny” 1947, t. 9, nr 1–4.

- Ewa Niekula, *Patologiczny altruizm, czyli piekło brukowane dobrocią*, focus.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Film” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.